

Bir Filozof:
HENRY DAVID T H O R E A U (1817-1862)
Ansiklopedik bilgi ve alıntılarıyla
Güncel Önkal
2002

✓ *Thoreau'nun Yaşam Öyküsü ve Kişiliğinin Önemi:*¹

Thoreau, ülkemizde pek bilinen bir yazar, düşünür değildir. Japonca ve Sanskritçe dahil birçok dile çevrilen Thoreau'nun sayısız hayranları arasında Mahatma Gandhi ve Tolstoy da vardır. Ancak ülkemizde yapılmış tek tercüme eseri *Sivil İtaatsizlik*'tir. Norveçli bilim filozofu Arne Naess'in başlattığı derin ekoloji (deep ecology)* akımının temel taşlarından birini Thoreau'nun yaşam felsefesi oluşturur. Edebiyat çevrelerinde Thoreau, İngilizceyi en güzel kullanan yazarlardan biri olarak kabul edilir. Bugün eleştirmenlerin hakkında en çok kitap ve makale yazdıkları yazarlardan biri olan Thoreau'nun en ünlü kitabı *Walden* 150 baskı yapmıştır.

Thoreau'nun yıldızının kendi ülkesinde bile ölümünden çok daha sonra parlaması, düşüncelerinin yaşadığı zamana göre çok ileri bir düzeyde olması ile açıklanabilirse de ki bu durum başka dahiler için de geçerlidir, kanaatimizce asıl neden Thoreau'nun belirli hiçbir kalıba oturtulabilecek bir düşünür olmamasıdır. Anarşistler onu kendilerinden biri sayarlar, ama pasif direnmeyi bir ilke haline getiren Thoreau bazı anarşistlerin başvurduğu kaba kuvvete karşı çıkmıştır. Yazılarının bazı bölümleri sanki genç bir Karl Marx'ın kaleminden çıkmış gibidir, ama Thoreau için *önemli olan bireydir ve asıl kurtuluş bireyin kendi kendini ıslah etmesi ile elde edilir*. Doğayla baş başa olduğu zaman tam bir Panteist havasına bürünen ve İncil'den "o eski kitap" diye bahseden Thoreau, Hıristiyan olduğunu hiçbir zaman reddetmemiştir. Yazıları toplum reformunun nasıl gerçekleştiği konusunda çeşitli öneriler ile doludur, ama reformculardan hiç

¹ Sulak Bir Gezegendeki Öyküler, Sargun A. Tont, Tübitak Yayınları, 4.baskı, Ekim 1997, Ankara, ss.78-88

* Derin Ekoloji akımı ile ilgili olarak açıklamalar için bkz: Ek.

hoşlanmaz ve hiçbir reform hareketine aktif olarak katılmaz. Kısacası, Thoreau'yu tümüyle kabul etmek imkansız olduğu gibi tümüyle reddetmek de imkansızdır.

1817 yılında Boston'un hemen yakınında kurulmuş olan Concord kasabasında doğan Thoreau'nun babası etliye sütlüye pek karışmayan, herkesle iyi geçinmeye çalışan, pasif bir dükkan sahibidir. Annesi ise, otoriter, çocuklarını okumaya teşvik eden ve doğaya çok ilgi duyan bir kadındır. Bugün bile eski güzelliğinden fazla bir şey kaybetmeyen Concord, etrafı göl ve nehirlerle çevrili ufak bir kasabadır. Thoreau çocukluğunu balık tutarak, kanoyla dolaşarak geçirir. Bir çocukluk arkadaşının "acayip bir çocuk, pek çalışkan değil" demesinden Thoreau'nun lisedeyken parlak bir öğrenci olmadığını görüyoruz. Buna rağmen 16 yaşında Harvard Üniversitesi'ne girmeyi başarır. O zamanlar Harvard öğrencileri siyah üniforma giymektedirler. Thoreau ise yeşil bir ceket giymeyi tercihe der. Yıllar sonra hamisi ve arkadaşı Emerson'ın Harvard'ın bütün bilim dallarında eğitim sağladığını söylemesi üzerine, Thoreau "evet bütün dallar var ama kökleri yok" yanıtını verir. Dört yıl sonra aldığı diplomanın koyun derisi üzerine basıldığını fark eden Thoreau, "keşke her koyun kendi derisine sahip çıksa" diyerek böyle bir diplomanın kendisi için ne kadar az değeri olduğunu belirtir.

Bütün bu olayların cereyan ettiği ve Thoreau'nun "bu vıcır vıcır kaynayan yüzyıl" diye bahsettiği 19. yy aynı zamanda genç Amerikan ulusunun batıya doğru gün geçtikçe yayılıp Kızılderililerinin yerlerinden yurtlarından edilmeye başlandığı ve sudan nedenlerle Meksika'nın işgal edildiği zamanlara rastlar. Bir yandan Thomas Jefferson'ın büyük bir bölümünü hazırladığı anayasaya koyduğu, "meclis, basın ve vicdan hürriyetini engelleyemez" maddesinden faydalanan basın, tam bir özgürlük içinde görevini sürdürürken diğer yandan Güney eyaletlerinde kölelik hala devam etmektedir. 19. yüzyıl aynı zamanda Edgar Allen Poe, Nathaniel Hawthorne, Herman Melville ve Walt Whitman gibi yazarların en ünlü yapıtlarını verdikleri bir çağdır. O günkü düzene kalıcı bir alternatif arayan Thoreau'nun Emerson'la arkadaş olması ve transandentalist doktrinlerini kolayca kabullenmesi zor olmaz. Üniversiteden mezun olduktan sonra Concord'a dönen Thoreau, babasının dükkanında çalışmaya başlar. Bir yıl sonra özel bir okul açar, fakat üç yıl sonra kapatmaya mecbur kalır. Thoreau bütün yaşamı boyunca kendisine iyi bir gelir

sağlayacak, sürekli bir iş tutmaktan kaçınır ve genellikle tamircilik, çiftçilik gibi el emeğine dayanan işler yapar.

Thoreau'nun kendisinden 14 yaş daha büyük olan Ralph Waldo Emerson'la tanışıp arkadaş olması ve transendentalist felsefesini genel hatlarıyla benimsemesi onun yaşamını etkileyen belki de en önemli olaydır. Fakat onu gruptan ayıran en önemli husus, gerçek ütopiyayı ancak bireyin kendisinin yaratacağına ve gerçek mutluluğun bireyin kendi kendisini ıslah etmesi ile sağlanabileceğine inanmasıdır. Bütün yaşamı boyunca inançlarını harfi harfine uygulayan ve ana prensiplerinden hiç taviz vermeyen bu insan böyle bir ütopyanın nasıl mümkün olabileceğini kanıtlamak için Walden Gölü'nün kenarında kendi eliyle bir kulübe inşa eder ve orada mümkün olduğu kadar kendi ihtiyaçlarını kendi karşılayarak tam iki yıl geçirir. Eline bir dürbün ve not defteri alarak her gün 4 saat kadar süren gezilere çıkar. Hayvanları, bitkileri inceler, komşu çiftçilere havadan sudan konuşulur. Sadece bir buçuk kilometre uzakta olan Concord kasabasına da uğramayı ihmal etmez. En ünlü yapıtı olan *Walden* bu kulübede tuttuğu günlüklerden derlenmiştir. Bu kulübede yaşarken bir buçuk dolar tutan seçim vergisini o zamanki hükümetin tutumunu beğenmediği için reddetmesi hapse atılmasına neden olur. Kendisini hapishanede ziyarete gelen Emerson "Neden içerdesin?" diye sorduğunda Thoreau'nun "Sen neden dışardasın?" diye verdiği yanıt, iki yakın arkadaşın toplum sorunlarına değişik yaklaşımlarını göstermesi bakımından önemlidir. Kendisine haber vermeden kız kardeşinin vergiyi ödemesi üzerine bir gün sonra serbest bırakılan Thoreau, *Walden*'dan sonra en ünlü yapıtı olan *Civil Disobedience* (Sivil İtaatsızlık) adlı makalesini aleme alır. Thoreau bu makalesinde, Meksika'ya açılan savaştan ve kölelikten nasıl utanç duyduğunu uzun uzun anlatır ve zaten pek sempati duymadığı hükümete hapse girdikten sonra bütün saygısını yitirdiğini söyler:

"Bana ulaşamadıkları için vücudumu cezalandırmaya karar verdiler; aynen, büyüklerine kızıp da bir şey yapmayan bir çocuğun huncunu köpeğinden alması gibi. Hükümetin nasıl bir yarı-akıllı olduğunu gördüm ve dostundan düşmanını ayıramayan bu hükümete bütün saygımı kaybettim."

Walden 1849 da tamamlanmış fakat Thoreau'nun ilk kitabı *A Week on the Concord and Merrimack Rivers*'ın (Concord ve Merrimack Nehirlerinden Bir Hafta) mali açıdan bir fiyasko olduğu bilinen kitabevleri bu yeni kitabı basmaya yanaşmamışlardır. Bin tane basılan bu kitap,

dört yılda yalnızca 218 tane satılabilmiş ve basımevinin arta kalanları geri yollaması üzerine Thoreau günlüğüne şu satırları yazmıştır: "Kitaplığımda şimdi 900 kitap var, bunların 700'den fazlasını kendim yazdım". *Walden*'ı bir türlü bastıramayan Thoreau ümidini hiçbir zaman kaybetmemiş ve 5 yıl boyunca kitabın üzerinde çalışmış, kısaltmalar, eklemeler yapmış ve zaten çağlayan bir ırmağı andıran üslubuna cila üzerine cila vurarak kitabı daha da güzelleştirmiştir.

Doğa tarihi eserleri arasında kendisine özgü bir yeri olan *Walden* çok şaşırtıcı bir kitaptır. Daha ilk sayfalarında Thoreau bu kitabı kendisinin, o kulübede nasıl yaşadığı ne yiyip içtiğini merak eden komşularını aydınlatmak için yazdığını söyler. Kulübeyi nasıl inşa ettiğini nereye ne kadar para harcadığını en ince ayrıntılarına kadar anlatır. Hazırladığı bir tablodan, evin inşasında kullanılan malzemelerin maliyetini de verir. İşte bu ayrıntılı bilgilere ne gerek olduğunu düşünen okuyucu aniden şöyle bir inciyle karşılaşır: "Ben koruluklara gittim..... yaşamın yalnız zaruri ihtiyaçları ile karşı karşıya kalabilmek için, bu yaşamın bana öğretebileceği bir şeyin olup olmadığını anlamak için; ki ölümlükten yaşadığının farkına varmayayım." Ve hemen sonra: "Yaşamın bütün ilğini emmek istedim..." Thoreau'ya göre herkes kendi ütopyasını kendi yaratabilir ve bunun gerçekleşmesi için de basit bir formül önerir: "Basitleştir, basitleştir." Günde üç öğün yemek yerine, gerekirse bir tane ye, 100 tabak yerine 5 tane kullan, diğer ihtiyaçlarını da aynı oranda azalt." *Walden*'a çok sayıda konuk gelir ve pek çoğunun ayakta kalması Thoreau'yu hiç rahatsız etmez. "Evimde üç tane iskemle var; bir tanesi yalnızlık; ikincisi arkadaş; üçüncüsü de toplum için." Su isteyen konukların ellerine bir maşrapa tutuşturup gölü gösterir. Eğer yemeğe kalanların sayısı birden fazlaysa o akşam Thoreau dahil hiç kimse yemek yemez. Gelenler arasında çiftçiler olduğu gibi, zamanın ünlü yazarları ve düşünürleri de vardır ve Thoreau'yu en çok rahatsız edenler de bu entellektüellerdir: "Evimin küçük olmasının bir fena yönü varsa, o da büyük düşünceleri büyük sözlerle ifade eden konuklarla arama, yeteri kadar mesafe koymaya elverişli olmamasıdır." Ama Thoreau insanlarla ilişkilerini hiçbir zaman koparmaz. Ayaküstü de olsa komşularını sık sık ziyaret edip o yıl mahsulünden, havadan sudan konuşmayı sever ve hemen hemen bütün ihtiyaçlarını kendi ekip biçtiği tarladan sağladığı halde Concord kasabasını sık sık ziyaret eder. Komşularını tarif ederken kullandığı dil ve ifadeler bir kısım eleştirmenler tarafından aşağılamak olarak değerlendirilmişse de bu metinleri biraz dikkatli incelediğimiz zaman Thoreau'nun bu insanlara sadece acıdığını görürüz. Onlar "yaşamın en güzel meyvelerini"

koparamazlar, çünkü cahildirler, anadan babadan öyle görmüşlerdir. O zaman Thoreau'nun görevi "kümesin üstünde öten bir horoz gibi" komşularını uyandırmaktır.

Thoreau'nun doğaya bakış açısı romantiklerden oldukça farklıdır. Rousseau'ya doğayı cazip kılan medeniyetin iflas etmesidir. Thoreau için doğa bir alternatif değil yaşamın ta kendisidir. Onun için, yolun üstünde güneşlenen yılan, kulübesini ziyarete gelen örümcek ve Walden Gölü'nün çevresini saran yabancı çiçekler, bunların hepsi, var oldukları için, güzel oldukları için değerlidir. Rousseau'yu kalbi bir tarafa beyni öbür tarafa çeker ve Rousseau bu iki uç arasında bocalayıp durur, Thoreau'da ise mantık ve sezgi tam uyum içindedir.

Linnaeus, Darwin ve Humboldt kelimenin tam anlamıyla profesyonel, Rousseau ise amatör bir doğa tarihçisi idi. Thoreau ise bu iki kategorinin tam ortasına düşer. Kendi kendine botanik ve taksonomi öğrenen Thoreau kısa zamanda yörede yaşayan balık türlerini tek tek inceleyip sınıflandırmıştır. Çevresindeki bütün canlılara büyük bir ilgi duyan Thoreau'nun kalbinde kuşların özel bir yeri vardır. 13 yaşındayken ağabeyi ve kardeşleriyle birlikte kuş gözlemciliğine başlamış ve kısa zamanda topladığı kuş yumurtaları ve yuvaları ile oldukça geniş bir koleksiyona sahip olmuştur. Bu gözlemlerin bir kısmına *Walden*'da rastlarız fakat bize kalırsa gerçek Thoreau'yu, bir kısmını *Dial* dergisinde bastırıldığı *Yürümek, Yaban Elmaları, Orman Ağaçlarının Süreli Değişimi, Sonbahar Renkleri, Böğürtlenler ve Kış Gezisi* adlı makalelerinde buluruz. Edebiyat ile bilimin doruk noktalarında birleştiği bu yazılarda, daha az öfkeli, daha uyumlu bir Thoreau çıkar karşımıza. Bu makalelerin bugün bile zevkle okunmalarının anahtarını yine Thoreau'nun kendisi verir. Ona göre gerçek bir bilim adamı yalnız bilimsel kurgulara dayanan gözlemler yapmakla yetinmeyip doğayı herkesten daha fazla koklayan, tadan, duyan, hisseden... bir Kızılderilin irfanına sahip olmalıdır. Her gün dört saat kadar koruluklarda yürüyen Thoreau, bu insanların kendilerini mutlu edecek, yanı başlarındaki yabandan haberleri olmadığını söyler. Thoreau para hırsının nasıl gerçek değerleri alt üst ettiğini şu örnekle okuyucuya yansıtır:

"Eğer bir insan günün yarısını çok sevdiği koruluklarda dolaşarak geçirirse, kendisinin bir serseri yerine konması tehlikesi ile karşı karşıyadır. Ama aynı adam bütün gününü spekülasyon yaparak geçirir ve ağaçları kökünden kazıyıp doğayı bir kele benzetirse, o zaman çalışkan ve müteşebbis, bir işadamı olarak takdir edilir."

Kendini de bir yaban elması gibi evcilleşmiş hemcinslerini terk edip doğaya dönen biri olarak gören Thoreau, zamanın en ünlü bilginlerinden biri olan Prof. Agassiz için örnekler toplamış ve Agassiz'in büyük rakibi Prof. Asa Grey ile uzun süre bilgi alışverişinde bulunmuştur. Linnaeus'un sınıflandırma tekniğini çok beğenen Thoreau 1830 yılında Boston Doğa Tarihi topluluğuna seçilecek kadar bilgili bir insandır. Özellikle ekolojide "sürekli değişim" olarak bilinen terk edilmiş tarlaların nasıl tekrar kendiliğinden ağaçlanıp bir süre sonra orman haline geldiğini inceleyen çalışması bugün için bile geçerlidir. Thoreau milli park kavramını ilk ortaya atan insandır. *Yürümek* adlı makalesinde şöyle der:

"Yaşam yabandan ibarettir. En canlı olan en yaban olandır. Ümit ve gelecek benim için çimenlerde ve ekilmiş tarlalarda, kasaba ve kentlerde değil, geçti vermeyen bataklıklardadır."

Thoreau'nun popüler olmasının nedenlerinin başında içten gelen samimiyeti ve başkalarına önerdiği koşulları kendisinin aynen tatbik etmesidir. Kendi cebindeki Marlboro'yu yok sayıp hastalarına sigarayı yasaklayan doktorları, insan haklarına ancak kendi ideolojilerine dokunulduğu zaman sahip çıkan demokrasi kahramanlarını, bir yandan doğacılık tasarlarken öbür yandan avcılık yapan çevrecileri hepimiz tanırız. İçimizden hangimiz "ben hayatımda yaptığım hiçbir şeyden pişman olmadım" cümlesini kendimize mal edebiliriz? Bugün hoşlanmadığımız bir hükümete vergi vermemek geçerli bir koşul değildir ama Thoreau'nun önerdiği karşı çıktığımız icraat ne olursa olsun, hiçbir zaman kaba kuvvete başvurmamak, demokratik koşullara daima saygı duymak, kendi "bireyciliğimizi" uygularken diğer bireylerin de hakkını unutmamak, her toplum için her zaman geçerlidir. Bugünkü koşullarda doğayı kurtarmak için kendimizi bir kulübede inzivaya çekmemiz de pratik bir çözüm yolu değildir. Ama Thoreau'nun doğal kaynakların bir gün tükeneceğini daha kendisi dahil hiç kimsenin aklına getirmediği "yaşamı basitleştir" formülünü uygulamazsak gelecek kuşaklara güzel bir doğa bırakabileceğimiz şüphelidir.

Vereme yakalanan Thoreau öldüğünde 45 yaşındaydı. Ölüm döşeğinde "Tanrıyla barıştın mı?" diye soran arkadaşına "kavgalı olduğumuzun farkında değildim" der. Son nefesini verirken bile aklı yabandadır. Etrafını saranların Thoreau'dan duydukları son cümlelerden ayıklayabildikleri kelimeler Geyikler ve Kızılderililerdir.

✓ *Walden ve Thoreau'nun Felsefesi*²

*“Can sıkıntısına gazel yazmak değil amacım;
Sabah tüneęinde dikilip böbürlenerek ten horoz gibi kuvvetle haykırmak istiyorum,
Komşularımı uyandırsam yeter!”*

Henry David Thoreau 4 Temmuz 1845'te Concord Massachusetts'de bulunan Walden Gölü kuyısındaki kulübesine yerleşip Amerikan tarihinin gelmiş geçmiş en ünlü yaşam deneyimlerinden birine başladığında yirmi sekiz yaşını doldurmasına birkaç gün vardı.

Thoreau'nun Walden'daki bu yaşam deneyiminin eseri olan Walden adlı kitabı çok çeşitli birbirinden farklı onlarca eleştiriye hedef olmuştur. Bir grup, Walden'ı Robinson Crusoe gibi Kaçış Edebiyatı sınıfına sokar. Crusoe gibi Thoreau da herşeyden uzaklaşıp, modern medeniyetin ilgi alanlarını ve dertlerini geride bırakmış; çalar saatlere, programlara, akaşam yemęi davetlerinde giyilecek ceketlere ve başağrısı ilaçlarına son vermiştir. Bu kitapta okuyucu kendini kahramanın yerine koyup basit bir yaşamın zevklerini tadabilir, aynı zamanda da doğal çevresiyle karşı karşıya kalarak, yemeki giyecek, barınak ve yakıt bulup atalarının bir yüzyıl önce yaşadığı gibi yaşayabilir.

Walden bir koltukta oturulup okunabilir, ama okuyucu orada kalmayacaktır. Kaçış Edebiyatı tarzında bir kitabı okumakla işe başlayıp, kaçınılmaz biçimde kendini kitabın bir

² *Doğal Yaşam ve Başkaldırı, Sivil İtaatsizlik Makalesi ve Walden Gölü*, H.D.Thoreau, çev: Seda Çiftçi, Kaknüs Yayınları, Nisan 2001.

parçası olarak bulacaktır. Kaçışı değil reformu düşünmeye başlayacaktı, özellikle de kendi reformunu... *Walden okuyucusunu eyleme zorlayan bir kitaptır.*³

Thoreau'nun insanlara vaadi şu olmuştur:

“Kişi güvenle hayallerinin peşinden giderse ve zihninde canlandırdığı yaşamı sürdürmek için çaba gösterirse bildiğimiz saatlerle hesaplayamadığımız bir süre içinde arzusuna kavuşacaktır. Bazı şeyleri geride bırakacak, görünmez bir sınırı geçecektir; yepyeni, evrensel ve daha liberal kurallarla kuşatılacak, bu kurallar içine yerleşecektir; ya da eski kurallar genişleyecek ve kendi lehine daha özgür bir anlamda yorumlanacaktır ve daha yüksek düzeydeki varlıklarla beraber yaşama selahiyetine sahip olacaktır.”

Walden temelde iyimser bir kitaptır. Thoreau başka bir dünyada cennete kavuşmayı beklememiştir. Bu dünyada cennette gibi yaşamayı ummuş ve bunun için de elinden geleni yapmıştır.

Walden şu bölümlerden oluşmaktadır:

- ✓ Ekonomi
- ✓ Yaşadığım Yer ve Yaşama Nedenim
- ✓ Sesler
- ✓ Yalnızlık
- ✓ Ziyaretçiler
- ✓ Fasulye Tarlası
- ✓ Köy
- ✓ Göl
- ✓ Fırıncı Kasabası
- ✓ Yüksek Prensipler
- ✓ Hayvan Komşularımı
- ✓ Evin Isıtılması
- ✓ Önceki Sakinler ve Kış Ziyaretçiler
- ✓ Kış Hayvanları
- ✓ Gölde Kuş
- ✓ İlkbahar

³ A.g.e, s.9, Kitabın editörlüğünü yapan Water Harding'in önsözünden.

✓ Sonuç

Thoreau'nun Walden'da geliştirdiği yaşam felsefesi dört ana noktadan oluşur:

1- İnsanlar doğuştan hür yaratılmıştır, fakat kısa zamanda hükümetleri onları esir eder. Fakat asıl esaret insanların maddiyata çok önem vererek kendi kendilerini esir etmesidir. "Ben derim ki, bu ülkede şiire, felsefeye, yaşantının tümüne en zıt düşen, hatta cinayetten daha zararlı olan, bu **para hırsıdır.**"

2- Gerçek **özgürlük**, bir insanın kendi ihtiyaçlarını mümkün olduğu kadar kendisinin karşılaması ile elde edilir.

3- Sıhhat ve mutluluk en iyi şekilde, **yaşamı basitleştirerek, doğaya yakın ve uyumlu** ilişkiler kurarak gerçekleşebilir.

4- **Gerçekler**, herşeyden, aşk, para ve şöhretten çok daha önemlidir. Ama önümüze konulan gerçekler, ne kadar ünlü otoritelerden gelirse gelsin, ispatsız kabul edilemez.

Thoreau'nun felsefesinin ipuçlarına ulaşabileceğimiz deyişlerini şu başlıklar altında inceleyebiliriz:

*''İnsan'' tanımı ve entellektüelizm ilgisi:

- Her insan hayatının er ya da geç sade ve samimi muhasebesini yapmalıdır.
- Kabuğuna çekilmek kabul edilmiş ümitsizlikten başka bir şey değildir.
- Şuraya buraya harcadığımız ilgiyi kendimize harcamalıyız.
- İnsanlarla beraber olmayı çok seviyorum. Bir münzevi değilim. İşim gerektirirse, bir barın en güçlü müdaviminden daha uzun süre barda kalabilirim.

*Yaşam Felsefesi:

A.Doğaya Yakın ve Uyumlu Yaşam

B. Yaşamı Sadeleştir! (Kızılderililer, Hindular, Yunanlılar)

▪ Zenginliği kazanmak ondan kurtulmaktan daha kolaydır. İnsanlar önlerine konulan malı mülkü bir kenara itip yaşamalı ve güçlerinin yettiği ölçüde hayatlarını kazanmalı

▪ İlkel çağlardaki insan yaşamının sadelik ve yalınlığı kişinin durağan bir yaşam sürmesini ama en azından doğa ile iç içe kalmasını sağlamıştır. Yemek yiyip uykusunu alan kişi doğada gezintisini sürdürürdü. Bu dünya da insanın barındığı bir çadırdı ve onu vadilerden geçerken ovaları aşarken ya da dağ doruklarına tırmanırken görebilirdiniz. Ama maalesef şimdi insanlar oyunlarının oyuncağı olmuştur. Şu zengin ve inceltmiş denen yaşamın üstüne atladığımızı görmekten kendimizi alamıyor ve onu süsleyen güzel sanatların zevkine varamıyorum

▪ Mağara veya Kızılderili çadırında yaşamakla veya hayvan postu giymekle alçalmasak da çok pahalıya mal olmalarına rağmen, insanlığın teknoloji ve icatlarının sağladığı üstünlüklerden yararlanmak elbette daha iyidir.

▪ Kendi evlerimizi yapmak zevkini ebediyen marangozlara mı bırakacağız? Çoğu insanın hayatında mimarlık ne anlama geliyor? Toplumdaki iş bölümü nereye kadar sürecek ve sonuçta neye hizmet ediyor?

▪ Komşum paspas hediye etmek istedi ancak ne yerim ne de paspas silkelemeye ayıracak vaktim var ve kapıdaki çimenlere ayaklarımı siliyorum.

▪ Doğa kadar sade olmalıyız. Çehremize sinmiş bulutları dağıtıp yaşamı az da olsa gözeneklerimize çekmeliyiz.

▪ Güne değer katabilmek, sanatların en yücüsü işte budur. Herkes kendi yaşamını, detaylarına dek oluşturmakla en önemli ve kritik saatlerini tefekküre layık kalmakla yükümlüdür.

▪ Spartalı gibi yaşamak, yaşamla ilgili olmayan her şeyi kökünden söküp atmak, hayatı bir köşeye sıkıştırarak en yalın anlamına dek soymak.

▪ Masal uzun zaman önce insana dönüştüğümüzü söylese de hala karıncalar gibi alçakça yaşıyoruz, cüceler gibi devlerle savaşıyoruz, hata üstüne hata işliyor, yama üstüne yama yapıyoruz. Sonuçta en iyi meziyetimizin ödülü gereksiz ve kaçınılabilir bir sefalet oluyor. Hayatlarımız ayrıntılarda boğulup gidiyor. Sadelik! Sadelik! Sadelik!

▪ Zamanın büyük çoğunluğunda yalnız olmanın sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Biriyle beraber olmak, en iyisiyle bile olsa bir süre sonra yorucu ve zihin dağıtıcıdır. Yalnız

olmayı seviyorum. Yalnızlıktan daha samimi ve sıcakkanlı bir dost tanımadım. Dışarı çıkıp insanların arasına karıştığımızda, odamızda olduğumuzdan çok daha yalnız oluruz. Düşünen ve çalışan bir adam nerede olursa olsun her zaman yalnızdır. Çalışkan bir öğrenci çöldeki derviş kadar yalnızdır. Çiftçi bütün gün, tarlada yalnız başına toprağı çapalar, bitkileri budar ve kendini yalnız hissetmez çünkü bir işi vardır; gece eve geldiğinde bir odada oturup düşünceleriyle baş başa kaldığında “insan yüzü gördüğü”, eğlendiği ve kendince gün boyu yalnızlığının ve emeğinin mükafatını gördüğü bir yerde olması gerekir. Böylece çiftçi öğrencinin gece boyunca ve günün büyük bir kısmı evde nasıl yalnız başına sıkılmadan ve bunalıma girmeden oturabildiğine şaşırır, ama öğrencinin evin içinde de olsa, tıpkı çiftçinin kendi tarlasında çalıştığını, odunlarını kestiğini. Daha yoğun bir formda eğlence ve arkadaşlık aradığını anlayamaz.

- Bir kişi hayallerinin arkasından güvenle giderse ve hayal ettiği yaşamı gerçekleştirmeye çalışırsa bilinen saatlerle ölçülmeyecek bir süre içinde başarıya ulaşacaktır. Bazı şeyleri geride bırakacaktır; görünmez bir sınırı aşacaktır. Çevresinde ve kendi içinde yeni, evrensel ve çok daha liberal kurallar yerleşmeye başlayacaktır, ya de eski kurallar genişleyip kendi yararına daha liberal bir biçimde yorumlanacaktır. Kişi daha yüksek bir sınıfın mensubu olarak yaşamaya hak kazanacaktır. Hayatını basitleştirdiği ölçüde evren daha az karmaşık görünecek, yalnızlık yalnızlık olmaktan, fakirlik fakirlik olmaktan, zayıflık da zayıflık olmaktan çıkacaktır.

- Geleceği ya da mümkün olanı göz önünde tutarak gevşek bir biçimde, önden bakıldığında belirsiz yaşamalıyız; bu tarafta hatlarımız karanlık ve puslu olmalı; çünkü gölgelerimiz güneş karşısındaki metabolizmamızı gözler önüne serer. İncancımızı ve dindarlığımızı ifade eden sözcükler belirgin değildir; ancak üstün karakterler karşısında önemlidir ve günlük bitkisi gibi parça parçadır.

- Ne kadar kötü olursa olsun, yaşamınızla buluşun ve onu yaşayın; yaşamdan kaçmayın ve ona küfretmeyin. Yaşamınız sizin kadar kötü değildir. Sürekli kusur bulan cennete bile kusur bulur.

*Modern Hayat: Çalışmak ve Para Hırısı:

▪ İnsan boş işler için çalışır. En değerli varlığı toprağa gömülerek çürümeye terkedilmiştir. Güve ile rutubetin çürüteceği, hırsızların arasına sızıp aşıracıkları hazineler yığmayı görev edinen insanlar ahmakça bir hayat yaşamaktadır.

▪ İnsanların çoğu nispeten bağımsız yaşayan bu ülkede bile, yalnızca cehalet ve yanlıgıları yüzünden hayatın ilgi gösterilecek sahte alanları ve aşırı ağır işleriyle o denli meşguller ki, daha güzel meyveleri toplayamıyorlar. Aşırı didinmekten elleri meyveleri toplayamayacak kadar hantal ve titrektir.

▪ Günümüz çalışan insanı bugünü yarınla bağlayan bütünlükten yoksundur. En insani ilişkileri dahi sürdüremiyor; yoksa yaptığı işin piyasa değeri düşer. Bir makine gibi çalışmaktan fırsat bulamıyor.

▪ Yaşamın lüks ve konforu diyebileceğimiz çoğu şey zorunlu olmamakla kalmıyor aynı zamanda insanlığın yücelmesinin önünde de birer engel teşkil ediyor.

▪ Kişi yaşam için zorunlu ihtiyaçlarını (beslenme, barınma...) karşıladıktan sonra gereksiz fazlalıkları edinmek dışında bir başka seçeneği daha var: Mecburi çalışma yükümlülüğü sona ermiştir. Hayat macerasına atılmalıdır.

▪ Kim dizlerinin üstü yamalı ya da fazladan iki dikişli elbiseler giyebilir? Çoğu insan böyle giydiği takdirde hayattan beklentilerini yitirecekmiş gibi davranır. Kırık bir bacakla seke seke dolaşmak yerine yırtık bir pantolonla dolaşmaktan daha az rahatsız edici gelir onlara. Çünkü onlar gerçekten saygın olanı değil saygı gösterilene önemser.

▪ Meçhul olan Habeş maymunu gibi mi insan gibi mi yaşayacağımızdır.

▪ Bir zengin oduncunun tasviri:

-Gözlerinde taşan bir olumluluk ve memnuniyet vardı.

-Hayvan tarafı gelişmişti. Kendini yorgun hissedip hissetmediğini sordum. Hayatta hiç yorgun hissetmedim, dedi. Ondaki entelektüel ve manevi taraf uykudaydı.

-Bir reformcu ona, dünyanın değişmesini istiyor musun demiş. Hayır, bu haliyle yeterinde iyidir, diye cevap vermiş.

-Yeterince malı varsa gün boyu sırtını ateşe, göbeğini masaya dayayıp oturmaktan memnun olur. Onun hiçbir şekilde manevi açıdan düşünmesini sağlayamadım. İdrak edebildiği en yüksek şey faydacılıktı. Hayat tarzında herhangi bir iyileşme önerdiğim zaman hiç pişmanlık göstermeden artık çok geç olduğunu söylüyordu.

▪ Toplum genellikle çok bayağıdır. Sık sık görüştüğümüz için arada kalan zamanda birbirimiz için yeni değer edinecek zamanımız olmaz. Günde üç defa yemeklerde buluşuruz. Her defasında küflü birer peynir olarak kendimizden yeni tatlar vermeye çalışırız. Görgü kuralları ve kibarlık adı altında bir dizi kuralı benimseyerek bu sık buluşmaları katlanılabilir hale getirir, böylelikle birbirimize savaş açmamış oluruz.

▪ Gelişmek için bu kadar telaşla uğraşıp durmayın, kendinizi birçok etkiye açık hale getirmek için uğraşmış olursunuz, bunların hepsi dağınıklıktır.

*Hakikatin Bilgisi ve Bilgi Teorisi:

▪ En sağlam ve geçerli bilgi insanın kendisinin birebir elde ettiği bilgidir. Deneyim esastır. İnsan kendi değerlerini kendi oluşturmalıdır.

▪ Önyargıları bırakmak için hiçbir zaman geç değildir. Ne kadar eski olursa olsun düşünce ve davranışın hiçbir şekli sağlam kanıtlarla irdelenmeden, bir şeylere güvenerek kabul edilemez.

▪ Otuz yıldır bu gezegende yaşıyorum ve büyüklerimden hala geçerli ve içten bir öğüt duymadım. Hayat, büyük oranda denemediğim bir deneyim; onların deneyip denemediklerinin bana bir faydası yok. Değer kabul ettiğim bir deneyimim olmuşsa bunu akıl hocalarımın bana önceden anlatmadıklarından emin olabilirsiniz.

▪ Eskilerin yapamazsın dediğini yapmayı denersen yapabildiğini görürsün. Eskilerin doğruları kendilerine yenilerin ki yenilere.

▪ Kişi hayalgücünü kendi kavrama yeteneğine indirgemişse bütün insanların en nihayetinde hayatlarının bu esas üzerine kuracaklarını öngörürüm.

▪ Filozof olmak demek ince düşüncelere sahip olmak demek değildir; bir ekol kurmak anlamına da gelmez. Filozof olmak demek akı, aklın emrettiği üzere yaşayacak kadar sevmek demektir.

▪ Telaş içinde ömrümüzü harcamak niye? Daha acıkmadan, açlıktan ölmeye karar vermiş gibiyiz. Ziller çalıyor diye ille de koşuşturmamız mı gerekiyor? Nasıl bir melodisinin olduğunu düşünelim. Kendi yerimize yerleşelim ve çalışalım. Ayağımızı uzatalım. **Fikir, önyargı, yanılsama, görünüş** çamurunu delip geçelim. Bu balçık tüm dünyayı kaplamıştır. **Kilise ve devleti, şiiri, felsefeyi ve dini** sıyırıp sağlam bir zemine kayaların üstüne basalım. Ancak o zaman bir görüşe sahip olabiliriz.

▪ Zaman içinde balık tuttuğum bir akarsudur. Suyundan içerim ve içerken kumla kaplı dibini görür, ne kadar sığ olduğunu fark ederim. Akıntısı geçip gider ama sonsuzluğu kalır.

▪ Kendimi bildim bileli doğduğum günkü kadar bilge olmadığımı hayıflanır dururum. Akıl bir balta gibidir. Önce bir şey fark eder sonra onun gizine hızla dalar.

▪ İnsanın “çift” duyarlılığı vardır: Bu sayede kendinden olduğu kadar bir diğerinden de belli uzaklıkta durabilir. Yaşadığım şey ne kadar yoğun olursa olsun, anın farkındayım ve bir yanım eleştirebiliyor. Bir tarafım seyirci deneyimlerimi paylaşmıyor sadece fark ediyor, senden daha fazla ben değil. Hayat oyunu sona erinci seyirci kendi yoluna gidiyor. Bu oyun onun için bir kurgu, bir hayal ürününden ibarettir. Bu çifte varlık kötü bir komşu veya arkadaş olmamıza yol açabilir.

▪ Vücudum bir duyu organına dönüşmüş ve her gözenekten lezzet damıtıyor. Doğada tuhaf bir özgürlükle hareket ediyorum. Doğanın bir parçasıyım. Vahşi veya kasvetli diye nitelendireceğimiz manzaralarda bile kendi tabiatımdan farklı birşeyler var olduğunun net bir şekilde farkına vardım.

▪ Evren görüş alanımızdan çok daha geniştir.

▪ Varlıklara vereceğimiz hiçbir yüz, hakikat kadar bize faydalı olmaz. Sadece bu yakıştır. Çoğunlukla olduğumuz yerde değilizdir, yanlış bir konumdayızdır. Doğamızdaki bir bozukluk sonucu bir durum ortaya atıyoruz ve kendimizi de içine yerleştiriyoruz, aynı anda iki durumumda yer alıyoruz ve bu durumda çıkmak iki misli zor oluyor. Aklımız başımızda olduğunda sadece verileri ve mevcut durumu göz önüne alıyoruz.

▪ Neden dünyamızı hep en kör algılamamıza doğru aşağı çekeriz. En iyi sağduyu uyuyan bir adamın horlayarak dışa vurduğu duyulardır.

▪ Peygamber ve kurtarıcılar insanların umutlarını onaylamaktan çok, korkularını avuttukları söylenebilir.

*Eğitim Anlayışı:

▪ Gençler okuyup öğrenmekle kalmayıp baştan sona içtenlikle yaşamalı! Gençler yaşama deneyimine hemen şimdi girişmezse yaşamayı daha iyi nasıl öğrenebilirler? Deneyim, zihinleri matematikten daha iyi çalıştıracaktır.

▪ Bir öğrenci Homer veya Eschylus'u Yunanca orijinalinden okuyabilir ve bu şekilde hiç de vaktini boşa harcamış ya da lükse kaçmış olmaz. Zira böyle bir okuma yapan bir öğrenci, eserlerin kahramanlarıyla özdeşleşiyor ve sabah saatlerini onların sayfalarına ayırıyor demektir. Bu kitaplarda bizim zamanımızın ve neslimizin sahip olduğu bilgeliğin elverdiği, kullanım prensiplerini aşarak her bir kelimenin ve mısranın anlamını yakalamaya çalışmalıyız. Gençlik yıllarınızda antik bir dilden birkaç kelime öğrenmekle geçireceğiniz zamana ve masrafa değer, çünkü antik dillerde yazılmış birkaç kelime, fuzuli sokak dilinden, zamanın eskitemediği önergeler ve atasözlerine yükseltilmiş kelimelerdir İnsanlar klasiklerin üzerinde çalışmakla modern ve pratik bilimler yol açılacağını söylerler.

▪ İyi okumak, tıpkı atletlerin yaptığı antrenmanlar gibi, bir disiplinden geçmeyi gerektirir. İnsanın bütün hayatını bu amaca yönelten, sağlam bir niyet gerektirir. Kitaplar, tıpkı kaleme alındıkları gibi, bilinçli ve diğer uğraşlardan sıyrılmış şekilde okunmalıdır. Kitapların yazıldığı dili konuşabilmek, onları okumak için yeterli değildir. Zira konuşulan ve yazılan, duyulan ve okunan dilin arasında, hatırı sayılır bir zaman ve uzam farkı vardır. Bir tanesi geçicidir; sadece bir ses, bir dil, bir aksandır, neredeyse hayvansaldır. Biz bu dili bilinçaltından öğreniriz, annelerimize bağımlı hayvanlar olarak... Diğerisi ise hayvansal dilin tecrübesi ve olgunluk çağıdır. Birincisi ana dilimizse, diğeri baba dilimizdir; yalıtılmış ve seçkin ifadedir, kulakla duyulamayacak kadar önemlidir. Bu dili konuşabilmemiz için yeniden doğmamız gerekir. Ortaçağda bir çok insan Yunanca ve Latince'yi sadece konuşuyordu; ama bu dillerde yazılmış dehayı, doğuştan gelen bir ayrıcalıkla okuyorlardı diyemeyiz. Çünkü bu eserler onların bildiği Yunanca ve Latince de değil, edebiyatın seçkin dilinde yazılmıştı. Bu insanlar Yunanistan'ın ve Roma'nın asil aksanlarını öğrenmemişlerdi, bu kitapların yazıldığı materyale harcanmış kağıt gözüyle bakıyorlardı.

▪ Çağımızın yazarları antikçağın yazarlarını unuttuklarından bahsediyorlar, aslında onları hiç tanımıyorlar. Ancak antikçağın yazarlarını okuyup onları takdir edecek öğrenime ve dehaya sahip olunca, onları unutma vakti gelmiş denebilir. Klasikler adını verdiğimiz bu anıtlar ve daha da eskileri olan, milletlerin klasikten de öte ama daha az tanınan kutsal kitapları, daha çok insanın eline geçerse; gelecek yüzyıllar miraslarını dünya forumuna, nesil çok daha zenginleşecektir.

▪ Çoğu insan gündelik hayatta işe yarasın diye okumayı öğrenmiştir, hesapları tutmak,i ticarete aldanmamak için dört işlemi öğrendikleri gibi...Ama asil bir zihin alıştırmaları olarak okumak konusunda çok az şey bilirler, ya da hiçbir şey bilmezler. Okumak, bir lüks olarak bizi uyuşturan ve gelişmiş algılama yetilerimizin bir süreliğine uyumaya çekildiği bir faaliyet değildir. Ayak parmaklarımızın ucuna yükselip en uyanık ve en zinde halimizle, zaman ayırarak, kendimizi bütünüyle adamamız gereken bir faaliyettir.

▪ Bence harfleri öğrenmiş bir insanın edebiyatın en iyi eserlerini okuması lazım, başlangıç düzeyi olan en aşağı seviyede kalakalıp dördüncü, beşinci sınıfta, abc'yi, hecelemeyi tekrar edip durması değil. Çoğu insan muhtemelen tek bir iyi kitabın yetkinliğine ikna oldukları için, sadece İncil okuyarak ve dinleyerek tatmin oluyorlar. Hayatlarının kalakn kısmında ise "hafif kitaplar" denilen kitapları okuyarak algılama yetilerini dağıtıp ot gibi yaşayabiliyorlar.

▪ İyi bir konuşmacının zaman zaman sergilediği cazibeye hayran olsak da, yıldızlarla kaplı gökyüzünün, bulutlar ardında kalması gibi en asil yazılı kelimeler, gelip geçici konuşma dilinin ardında veya ötesinde yer alır. Yıldızlar yerli yerindedir. Onları okuyabilen insanlar da kendi yerlerindedir. Astronomlar daima yıldızları gözleyip, yıldızlar üzerine yorumlar yaparlar. Bu yazılar, günlük konuşmalar veya uçup giden nefesimiz gibi bir soluktan ibaret değildirler. Kürsüde ihtişam olarak nitelendirilen, ciddi bir okumada genellikle safsata olarak adlandırılır. Konuşmacı geçici bir durumun meydana getirdiği ilhama teslim olur, kendisini duyabilen bir sürüye hitap eder. Daha sakin ve düzenli bir hayatı olan ve konuşmacının ilham aldığı olay ve insan kalabalığından ancak rahatsızlık duyabilecek olan yazar, insanlığın kalbine ve aklına hitap eder, kendini anlayabilecek herkese her çağda hitap eder.

*Özgürlük Anlayışı:

▪ Ölse de insan ettiği kötülük dünyada kalır.

▪ Yaptıkları işi seçmede biraz daha özenli davranacak olurlarsa, bütün insanlar birer öğrenci ve gözlemci haline dönüşeceklerdir. Çünkü tabiatları ve kaderleri için hep ilgi çekici olmuştur.

- Bütün hayatımız şaşkıncı derecede ahlakla iç içedir. Erdemle kötülük arasında bir anlık bile ateşkes olmaz. İyilik asla boşa gitmeyen tek yatırımdır.
- En çok kendimi yeterince aşırı ifade edememekten korkarım, emin olduğum hakikate uygun davranmak adına günlük yaşamımın dar sınırlarının ötesine çıkamamaktan.
- Herhangi bir sınır koymadan konuşmak istiyorum; uyama anındaki bir adamla muhatap olan uyanma anındaki bir adam gibi; hakikatin sadece temelini atmak için bile ne kadar abartılı davransam yetmez, diye düşünüyorum.
- Söyleyeceğiniz şeyi söyleyin, söylemeniz gerekeni değil! Hakikat ne olursa olsun kandırmacadan daha iyidir.

Ek: Derin Ekoloji Nedir?

Derin ekoloji akımının Thoreau'nun *Walden* eseri ile şekillendiği, söyleminin temel prensiplerini Thoreau'nun görüşlerinin oluşturduğu söylenmektedir.

Derin Ekoloji'nin temelinde insansevmez, antiteknolojik, antiussalcı, doğa ile mistik bir birlik düşüncesi yatar. Ve bu özellikleri ile de Çevrecilik hareketlerinden ayrılır. Çevrecilik hareketi, pragmatik, insanmerkezli, sistem içinde sistemi eleştirmektense, sistemin uygulamalarını görünüşte yumuşatan, ancak mevcut sömürücü sistemi yaptıklarıyla meşrulaştıran bir sübab görevi görmekten öteye geçemeyen çevre mühendisliği mantığı ile hareket eder. Derin ekoloji ise kendisini “doğamerkezli” bir düşünüş olarak, “insanmerkezli” çevreciliğin tam tersi olarak tanımlar. Vahşi doğayı merkez alan bu düşünüş, temelde idealist olup doğa ile mistik bir bütünleşme yolunu Budizm'de, Taoizm'de ve özellikle diğer doğu dini düşüncelerde bulur. İnsanın doğadan ötekileşmesini ilk günah olarak görüp buna lanet etmekle kalmaz, bu yapancılışmanın canlı-cansız herşeyi evrimsel süreçteki farklılıkları görmezlikten gelerek “eş değer” sayarak ortadan kaldırılacağını savunur.